

LIVIU RUSU AND TITU MAIORESCU

Aurora Gheorghiuță

PhD Student, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureș

Abstract: One of the best studies of Liviu Rusu is Writings about Titu Maiorescu. The importance of this writing is that it reintroduced a great national personality in the present. The laborious work of conceiving this work begins with the publication in the journal Life of Romania of a study about Titu Maiorescu, which led to the reconsideration and valorisation of his work and personality.

Keywords: Titu Maiorescu ,innovation, vision, controversy

I. MAIORESCU ȘI CONSOLIDAREA CULTURII ROMÂNE MODERNE

Titu Maiorescu a fost un cunoscut scriitor, parlamentar, profesor, academician, avocat, critic literar, prim ministru între 1912-1914, membru fondator al Academiei Române, a fost una dintre personalitățile remarcabile ale României sfârșitului sec. XIX și început de secol XX. El a fost autorul celebrei teorii sociologice a formelor fără fond, fiind cel care a pus bazele junimismului politic și a reprezentat piatra de temelie pe care s-au constituit operele marilor noștri scriitori.

Titu Maiorescu s-a născut la Craiova, la 15 februarie 1840. Între 1846 și 1848, este elev al școlii primare din Craiova. În septembrie 1851 familia Maiorescu se stabilește la Viena, unde tatăl său era salariat al Ministerului de justiție. Tot aici urmează cursurile Academiei Tereziene. În această perioadă începe redactarea *Însemnărilor zilnice* (ținut până în iulie 1917, în 42 de caiete) și care constituie o prețioasă sursă de cunoaștere a omului Maiorescu. Însemnările ni-l prezintă ca o persoană cu un caracter puternic, dornic de afirmare, pasionat de cultură. Cu asemenea calități nu e de mirare faptul că a terminat ca șef de promoție Academia Tereziană. „În perioada vieneză, 1851-1858, Maiorescu urmează studii liceale serioase la Theresianum, dominate în planul ideilor de raționalismul rigid, în descendență kantiană, al lui Herbart.”¹ Ca absolvent al Academiei Theresiene, școală pentru fiii de nobili și înalți demnitari, Maiorescu a putut să își continue studiile în mediul academic german. Deși perioada în care a studiat la Berlin s-a rezumat la un singur an, tânărul Maiorescu s-a îndreptat către estetică, metafizică și teoria culturii. Scrierile din această perioadă (publicate, abia în 1981 la editura Dacia, în volumul Titu Maiorescu. Scrieri de tinerețe 1858-1862) aduc în prim plan cultura filosofică a lui T. Maiorescu, mult mai bogată decât reiese din Critice sau Logică, scot în evidență predominanța filosofică a gândirii și a preocupărilor sale, contribuția decisivă a filosofiei la formarea spirituală a viitorului om de cultură. În vara lui 1859, la doar 19 ani, obține doctoratul în filosofie (magna cum laudae) la Giessen în Germania cu teza *De philosophia Herbarti*, tradusă și publicată abia în 1981 în volumul *Titu Maiorescu. Scrieri de tinerețe*, sub titlul *Relația – tratare filosofică*. Interesul constant pe care Maiorescu îl nutrește pentru filosofie și logică s-a materializat în cunoscuta sa lucrare *Logica*. Manualul de Logică scris de Titu Maiorescu este una dintre lucrările cele mai influente ale culturii și

---

¹ Vasile Muscă, *Titu Maiorescu și Böhm Károly. Lupta în jurul sistemului. (O paralelă filosofică)*, în vol. *Discurs despre filosofie*, Cluj-Napoca, Editura Grinta, 2005, p.157

învățământului românesc și nici nu se putea altfel, dat fiind că autorul este cel care a pus bazele școlii românești de filosofie și logică.

Între timp e primit în cercurile de studenți români din Austria, Germania și Franța ca un veritabil lider intelectual. Impresionează prin inteligența pătrunzătoare și prin erudiție, prin rigoarea impecabilă a gândirii și prin amplitudinea viziunii socio-culturale. Prin vocația de intelectual de clasă, esențialmente rationalist, de temeinică formație și de un umanism profund. Are mai puțin de 23 de ani când e instalat profesor la Universitatea din Iași. La reuniunile Cenaclului Casa Pogor e privit ca un *spiritus rector* și e ascultat cu tot respectul. Când tânărul revine în țară de la studii, în anul fondării Junimii (1867) Maiorescu își publică studiul *Despre poezia română*, urmat de *O cercetare critică asupra poeziei române de la 1876*.

Problema formației intelectuale a lui Titu Maiorescu și a modului în care opera sa critică se înscrie în curentul estetic european al epocii a fost îndelung discutată în literatura de specialitate, dar la fel de incitantă este situarea sa în contextual criticii literare și culturale românești. El este responsabil pentru descoperirea și încurajarea principalelor talente literare ale epocii: Eminescu, Slavici, Creangă, Caragiale, dar și alți scriitori promițători mai puțin cunoscuți.

Curentul cultural promovat de societatea Junimea, se manifestă începând cu anul 1863, timp de un sfert de secol, ca o mișcare dominate de spiritual. Astfel, principalul ei merit este acela de a fi pus bazele modelului criticului modern în literatură română. În același timp, societatea ducea o luptă aprigă împotriva formelor împrumutate din afara țării, însă „criticismul maiorescian este unul de o factură mai specială, filosofic, clădit pe niște idei generale și cu aceasta spiritul ce susține interior întreaga concepție junimistă este de calitate filosofică. Filosofia constituie expresia cea mai densă, dar și cea mai profundă a vieții spirituale a unui popor. O cultură până atunci preponderent istorică și filologică este așezată pe o temeinică bază filosofică. Astfel spiritul critic maiorescian se va manifesta cu precădere într-o critică culturală, de direcție.”² Ideile susținute de Mișcarea Junimistă au avut ca bază spiritul critic, spiritul polemic, umor și ironie, caracterizarea defectelor, militând pentru întoarcerea la tradiție și lupta împotriva latinștilor.

Titu Maiorescu a fost și liderul Junimii. În jurul studiul lui asupra formelor fără fond, sau cum le numește el „stafii fără trup”, se concentrează întreaga activitate junimistă. Maiorescu afirmă că asamblul cultural are un sistem propriu de dezvoltare, o evoluție în concordanță cu nivelul de dezvoltare al societății, iar acest lucru reprezintă „cheia concepției filozofice, politice și culturale”.³ **Titu Maiorescu constată că societatea s-amulțumit cu imitația și reproducerea, pe neadevăr, iar o astfel de societate nu poate să se dezvolte pe un asemenea fundament. Astfel, formele fără fond, care nu sunt altceva decât „producțiuni moarte, pretenții fără fundament, stafii fără trup, iluzii fără adevăr”⁴ au fost copiate cu inconștiență și desigur folosite neadevrat. Studiul maiorescian a dus la clădirea literaturii adevărate, a adevăraților scriitori, a unui Eminescu, Creangă sau Slavici.**

---

²Vasile Muscă, Întemeietorii: Titu Maiorescu și Junimea, în Încercare asupra gândirii românești, Cluj-Napoca, Editura Grinta, 2009, p.59

³Lucian Boia, *Istorie și mit în conștiința națională*, București, Editura Humanitas, 2010, p.114

⁴Alexandru Radu, *Civilizația română modernă. Un eseu post-lovinescian*, Editura Adenium, București, 2015, p.15

⁵Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu (coord.) - *Dictionarul esențial al scriitorilor romani*, Editura Albatros, București, 2000, p.17

Titu Maiorescu a atacat lucrurile care i s-au părut neadecvate societății contemporane, și anume, falsitatea și minciuna. Criticul însăși afirma: „Ne-am rezumat mereu la preluarea unor aparențe ale culturii apusene: am înființat Societatea Academică Română, am înființat atenee, asociațiuni de cultură, o școală de bell-arte...”⁵

În calitate de estetician, el este primul care abordează termenul *frumos* și îl definește prin expresia *poezie lirică*. Într-o conferință pe care o susține la Berlin, Maiorescu definește din noufrumosul ca pătrundere a ideii cu aparență sensibilă. Continuându-și ideea, acesta critică aspru poeziile apărute la acea vreme și care nu au nimic de a face cu arta. Tot acum publică și lucrările: *Despre scrierea limbii române* (1866), *O cercetare critică asupra poeziei române de la 1867, În contra direcției de azi în cultura română* (1868) - prin care a fundamentat teoria formelor fără fond, *Direcția nouă în poezia și proza română* (1872) și *Critice* (I-III, 1867-1892).

În ceea ce privește critica literară, Maiorescu discută operele marilor scriitori români: Eminescu, Caragiale, Alecsandri, Sadoveanu sau Slavici. Influența sa în acest domeniu a început odată cu publicarea mai multor studii în *Convorbiri literare* dar și prin apariția volumelor *Literatura română și străinătatea* (1882), *Poeți și critici* (1886), *Comediile d-lui Caragiale* (1885), *Eminescu și poeziile sale* (1889), *Povestirile lui Sadoveanu* (1906) și (1906). A mai publicat și volumele *Logica* (1876), *Discursuri parlamentare* (1897-1915), *Însemnări zilnice*. A murit la 18 iunie 1917. Postum, a fost publicat volumul *Jurnal* (1975), în îngrijirea lui Eugen Lovinescu.

Maiorescu a pledat mereu pentru adevăr și simțământ natural și pentru promovarea sufletului național, în contra formelor fără fond importate fără măsură. În cazul oricărui nou început se pare că împrumuturile fără substanță, fără conținut din străinătate, sunt mereu prezente. E o lecție pe care oamenii o învață cu greu. Pentru Titu Maiorescu, afirmarea adevărului, în corelație cu condamnarea minciunii, a reprezentat o vocație dintotdeauna. Maiorescu pare să fie singurul capabil să vadă lipsa adevărului, într-o literatură. Titu Maiorescu scria: „noua direcție, în deosebire de cea veche și căzută, se caracterizează prin simțământ natural, prin adevăr, prin înțelegerea ideilor, ce omenirea întreagă le datorește civilizației apusene și totodată prin păstrarea și chiar accentuarea elementului național”⁶ „cale pe care s-a dezvoltat literatura română modernă. Deasemnea, 4 ani mai devreme, în 1868, Maiorescu scria în articolul *În contra direcției de astăzi în cultura română*, despre „stafiile fără trup și iluziile fără adevăr” cu privire la abundența de forme culturale străine din epoca respectivă, lansând astfel teoria sa a formelor fără fond.

Actualitatea lui Maiorescu este prezentă în definiția orator, retor și limbut, iar prezentarea acestora este așa de lucidă și actuală încât textul pare a fi scris chiar azi: „atît oratorul, cât și retorul și limbutul au darul vorbirii; dar oratorul vorbește pentru a spune ceva, retorul pentru a se auzi vorbind, limbutul pentru a vorbi. Motivul oratorului este precizarea unei situații publice, afirmarea sau combaterea unei idei, convingerea unui auditor; mobilul retorului este dorința de a trece de orator sau îngîmfarea erudiției, sau încântarea de sonoritatea propriilor sale cuvinte; pornirea limbutului este de a se amesteca și el în vorbă oriunde și oricum. Pe orator îl stăpânește scopul, pe retor – deșertăciunea, pe guraliv – mîncărimea de limbă. De aceea oratorul avea o valoare permanentă, retorul- numai una trecătoare, limbutul – nici una.”⁷

Titu Maiorescu era desigur, preocupat și de problemele limbii române în general. Acest lucru se reflectă în lucrarea sa *Despre scrierea limbii române* (1866), în care și-a expus

---

⁶ Titu Maiorescu, *Critice (Direcția nouă în poezia și proza română 1872)*, Cartea Românească, București, 2017

⁷ Titu Maiorescu, *Critice*, vol. II Editura Tineretului, București, 1967, p.343

punctele de vedere privitoare la limba română: adoptarea principiului fonetic în ortografie, respingerea alfabetului chirilic și adoptarea alfabetului latin și respingerea scrierii etimologice

Astfel, ca să ajungem pe teritoriul literaturii, după articolul *În contra direcției de astăzi în cultura română* (1868), în care Maiorescu critică formele fără fond, susținând cu tărie că zidirea naționalității române nu se poate așeza pe un fundament în mijlocul căruia zace neadevărul. Analizând cu luciditate modul în care generația pașoptistă a conceput și a înfăptuit modernizarea societății și culturii române, prin imitarea formelor civilizației occidentale, fără să se preocupe de o pregătire corespunzătoare a fondului autohton în vederea unei astfel de transformări, Titu Maiorescu identifică problemele de fond și propune soluții. Teoria exprimă viziunea autorului asupra culturii române, și are un fundament filozofic, dezvoltând trei principii: autonomia valorilor, unitatea între cultură și societate, unitatea între fond și formă, atât în cultură, cât și în dezvoltarea socială.

Exprimarea adevărului în expresia poetică o regăsim în studiile maioresciene în care sunt stabilite regulile dicțiunii lirice. Poeții, sugerează Maiorescu, sunt purtători a unui adevăr intim, lăuntric, ce are logica lui, chiar dacă discursul poetic încalcă reguli elementare a conceperii întrebându-se comparări false sau pline de confuzie. Prin urmare, regula care trebuie urmată pentru o poezie adevărată este: să nu se repete aceași idee și să nu exprime puțin în cuvinte multe. Prin urmare, publică studiul *Direcția nouă în poezia și proza română* (1872), afirmând că noua direcție în deosebire de cea veche și căzută, se caracterizează prin simțământ natural, prin adevăr, prin înțelegerea ideilor, ce omenirea întreagă le datorește civilizației apusene și totodată prin păstrarea și chiar accentuarea elementului național, în ritm cu procesul de modernizare a României. Și totuși, în fruntea noii direcții în poezie, el a așezat pe un poet din generația trecută, Vasile Alecsandri, care, deși părea aș fi terminat chemarea literară, a surprins contemporanii prin apariția Pastelurilor. Îl aduce în discuție și pe Mihai Eminescu pe care reușește să-l așeze în fruntea canonului, afirmând categoric de la bun început că generația nouă de poeți are un nou mentor și se află sub influența operei poetice a lui Eminescu.

Critica maioresciană are două componente: o critică de proveniență orală, ce schițează impresii și face dovada gustului estetic ireproșabil și o critică scrisă, cuprinsă în articole. De regulă, observațiile orale reprezintă fundamentul pentru opera scrisă. De asemenea din punctul de vedere al evoluției istorice, prima etapă a creației lui Titu Maiorescu este o critică generală negativă prin care sunt sancționate nonvalorile și erorile de direcție culturală, cu scopul de a pregăti terenul pentru apariția unei literaturi autentice. Pentru ca inițiativele se îndreptau către toate compartimentele culturii, acest tip de critică este denumită critică culturală. După 1885, negația devine accidentală, odată cu afirmarea unei noi generații de scriitori, cunoscută sub numele de epoca marilor clasici. Din acest moment Maiorescu practică o critică afirmativă, literară, interesată de stil, tehnica literară, idei, imagini artistice. În proporția creșterii acestei mișcări, scade trebuința unei critici generale. Această afirmație a stârnit interpretări controversate, numeroși critici considerând că Titu Maiorescu restrânge rolul criticii la observații izolate. Liviu Rusu dovedește însă că acest text nu face decât să marcheze trecerea de la critica culturală la cea literară.

Personalitatea lui Titu Maiorescu a marcat decisiv, pe multiple planuri (cultural, literar, ideologic și nu în ultimul rând politic), timp de câteva decenii cultura românească modernă. În întreaga sa activitate politică și în care a acționat ca cel mai puternic educator al vieții noastre publice, Titu Maiorescu a slujit adevăratul interes național.

În ciuda încercărilor de susținere a lui Titu Maiorescu, au existat desigur și multe alte voci care au contestat valoarea acestuia. Printre cei care au criticat ideile maioresciene, regăsim pe G.Călinescu, C.I.Gulian, Georgeta Horodincă, Savin Bratu sau Paul Cornea.

Section: LITERATURE

G. Călinescu considera critica maioresciană o „formă perimată, necesară, cu siguranță, la vremea ei , din punct de vedere al trebuitorului suport cultural de dezvoltare și progres al nației⁸, în context european, dar depășită, din cauza așa-zisei mediocrități necesare a criticului, și în opoziție cu gradul de dividere a funcțiilor unei literaturi care se dezvoltă totuși după alte legități și se autoinventează în permanență.

C.I.Gulian, devenit membru titular al Academiei Române, din 1955, s-a înarmat cu o râvnă demnă de o cauză mai bună și s-a arătat a fi cel mai înrăit dușman al lui Maiorescu. În 1950, a cusut cele mai rușinoase atacuri la adresa celui care criticase cu vehemență forma fără fond, arătând, cu numeroase exemple din poezia și proza timpului său, „că patriotismul, politica, preceptele morale și gnomice nu au ce căuta în artă.”⁹

Georgeta Horodincă concepe o aiuritoare convorbire imaginară cu recuperabilul Maiorescu.¹⁰ Astfel, lui Titu Maiorescu i s-a organizat, pentru a fi complet eliminat din conștiința publică și viața literară, o furibundă campanie de presă.

Savin Bratu își propune și cheamă și pe alți confrați aflați în primele rânduri ale propagandei de partid la: „lichidarea fantomei lui Titu Maiorescu”.¹¹

Paul Cornea îl atacă atât pe Maiorescu cât și încercarea lui Liviu Rusu de a-l reabilita. „În fond, tendința de căpetenie a lui Liviu Rusu e de a vida oceanul ce-l desparte pe Maiorescu de ideile noastre, de a-l spăla pe critic de petele lui veniale și de a-l face membru în familia socialistă (ceea ce, fie spus în paranteză, e indezirabil de ambele părți.)”¹²

Să nu uităm însă ca au existat personalități care au avut o poziție pro Maiorescu . Dintre aceștia amintim pe Tudor Vianu, Eugen Lovinescu, Dimitrie Caracostea și desigur, Liviu Rusu.

Tudor Vianu, remarcă gustul sigur și critica incisivă și ironică prin care o undă de proșpețime pătrunde o dată cu Maiorescu în cultura noastră modernă, care trezindu-se la viață sub zodia romantică, cucerește abia cu el rădăcinile ei clasice.

Dimitrie Caracostea scotea în evidență contribuțiile maioresciene în domeniul lingvisticii, dar pledoaria sa se dezvoltă pornind de la o teza inedită, aceea că orice critic literar să fie și un lingvist. Așadar, „validarea statutului de critic nu depinde doar de vizionarism și talent descoperitor de valori, ci și de capacitatea de a-și inventa un limbaj propriu, de a construi un sistem de operatori critici”.¹³

În ciuda faptului că a trecut un timp considerabil de la moartea lui, Titu Maiorescu continua să fie în actualitate dar din perspectiva negativă: era criticat și defăimat. Toate acestea dintr-un simplu motiv critica maioresciană avea un așa de mare impact chiar și acum, iar acest lucru trebuia împiedicat.¹⁴

Lovinescu marchează nu numai începutul adevăratei și fundamentalei posterități critice a unei mari personalități a culturii române, dar și cel mai important demers de valorificare modernă a valențelor unei opere, ce are puțin obișnuita putere de a fi mereu exemplară și actuală. Din cauza condiției sociale și politice de după cel de al doilea război mondial, atât Titu Maiorescu cât și Eugen Lovinescu au devenit unii dintre principalii exponenți ai culturii imperialiste de tip occidental , împotriva cărora și căreia s-au declanșat atacuri ideologice.

---

⁸ Călinescu, George . - *Istoria literaturii române de la origini până în prezent* . - Ediția a 2-a . - București : Minerva, 1982

⁹ C.I.Gulian, *Din istoria filozofiei moderne*, Editura Academiei R.P.R. ,București , 1955

¹⁰ *Gazeta Literară* , nr.45, 8 dec. 1955

¹¹ *Gazeta Literară*, 26 ian. 1958

¹² Paul Cornea , *Titu Maiorescu și pașoptismul* în *De la Alecsandrescu la Eminescu* , Editura pentru literatură, București , 1966

¹³ Dimitrie Caracostea , *Semnificația lui Titu Maiorescu* , Institutul de istorie și folclor , București , 1940

¹⁴ Angelo Mitchievici, *Maiorescu și anti-maiorescu , radiografia unei confruntări în Luceafărul*, nr4 , 2017

Reiterarea lui Titu Maiorescu începe cu Eugen Lovinescu, prin studiul monografic publicat în 1937. Aici personalitatea marelui critic este prezentată în speranța unei revalorizări a acestuia. Lovinescu afirma: „Titu Maiorescu nu a fost, după cum am văzut, nici un învățat specializat, nici un scriitor profesionist, nici un filozof și nici măcar un critic literar, le-a îmbinat pe toate într-un ansamblu armonios de calități. Personalitatea lui nu stă în excesul unei însușiri în dauna celorlalte, ci într-un raport, un echilibru de forțe.”¹⁵

În această lucrare, care se încheie cu metafora „degetului luminos”¹⁶, Lovinescu prezintă importanța acțiunii culturale care devine linia de rezistență în fața ascensiunii fascismului în România, și în fața dezintegrării adevăratelor valori naționale. În cartea sa *Titu Maiorescu și posteritatea lui critică*, publicată în 1943, Eugen Lovinescu afirmă că întreaga critică actuală este estetică, adică maioresciană, considerând că acțiunea lui Titu Maiorescu este punctul inițial al criticii românești și își va păstra actualitatea istorică, întrucât se identifică cu însăși linia de evoluție a artei privită ca o existență autonomă. Mentorul Junimii a rămas în conștiința generației de critici maiorescieni, întemeietorul criticii estetice și dătătorul ei de direcție. El susține că criticul junimist a înfăptuit mai întâi o revoluție culturală între anii 1866-1873, când a publicat în revista *Convorbiri literare* articole care marchează epoca militantă, de luptă a lui Maiorescu pentru reformarea culturii române pe temeiul adevărului, în compartimentele ei mai importante : limba, literatura, dreptul, învățământul și istoria. Maiorescu a acționat ca o autoritate neegalată vreodată de alt critic român, respingând formele fără fond ivite în societate și în cultura noastră națională prin imitarea modelelor străine, care a dus la falsificarea valorilor, și promovând valori pe care trecerea timpului le-a confirmat.

II.LIVIU RUSU ȘI RECEPTAREA OPEREI LUI MAIORESCU

În *Viața Românească* i se tipărește faimosul studiu despre Titu Maiorescu, care a determinat reconsiderarea și valorificarea operei și personalității lui Titu Maiorescu. Mentorul Junimii devine acum, pentru Liviu Rusu, o preocupare constantă: va scrie prefațe la volume ale acestuia, lămurește probleme ale formației sale intelectuale (în special respingerea influenței hegeliane asupra lui Maiorescu, opunându-i o teorie complet diferită – influența lui Herbart).

O parte din aceste studii, cu un pronunțat caracter polemic, (Eugen Todoran numindu-l „ultimul polemist maiorescian”), vor fi reunite în volumul *Scrieri despre Titu Maiorescu* care va fi apreciat cu premiul „Bogdan Petriceicu Hașdeu” al Academiei.

În această lucrare, Liviu Rusu este receptat ca un apărător inverșunat al lui Titu Maiorescu. Lucrarea atinge din mai multe perspective personalitatea maioresciană: jurnalul acestuia, relația Eminescu –Maiorescu, critici la adresa adversarilor lui Maiorescu

Toate aceste însemnări din jurnal sunt scrise deseori într-o germană impecabilă la vârsta fragedă de 17 ani. Liviu Rusu afirmă că străduința lui pentru purificarea limbii sale și a limbii noastre literare în general era animată de o adâncă sensibilitate, de o logică emoțională înrădăcinată în sufletul colectivității populare.

„Indiferent de posibile interpretări (că a fost hegelian sau herbartian sau kantian), Maiorescu este mereu el însuși, asimilând o mare experiență a cugetării, și integrând-o cu discernământ,

---

¹⁵ Eugen Lovinescu , Titu Maiorescu , prefață de Al.George, Ed. Minerva, București , 1972, pg 603

¹⁶ „La răspântiile culturii române veghează, ca și odinioară, degetul lui de lumină: pe aici e drumul”

cu simț critic în metodologia pe care și-a făurit-o și pe care a aplicat-o în analiza fenomenului literar românesc și a culturii și civilizației românești ca atare.”¹⁷

Lucrarea lui Manolescu, *Contradicția lui Maiorescu* e considerată de Liviu Rusu ca fiind tipică pentru începuturile unui „proces apologetic cu totul exagerat”, o supralicitare prin nimic justificată, călcându-se din nou adevărul în picioare, „nesocotindu-se datele precise ale documentelor, lăsând frâu liber fanteziei.”

În primul rând, Maiorescu este asemănat cu o ființă demiurgică care încearcă să ia locul lui Dumnezeu. Manolescu afirmă încă de la din primele rânduri: - dacă Maiorescu se dispensează de Dumnezeu este, neapărat, pentru a-i putea lua locul. Liviu Rusu demontează aceste afirmații prin simplul fapt că Manolescu nu dă nici un exemplu sau citat care să probeze spusele sale. Apoi, acesta continuă prin a spune că Maiorescu își dorea să recreeze istoria și cultura noastră, să înceapă de la zero, fără vreun fundament anterior. Liviu Rusu contestă și acest lucru prin chiar spusele lui Maiorescu, care nu contesta valoarea formelor, ci felul cum au fost aplicate în cultura noastră. Nicolae Manolescu prezintă imaginea unui Maiorescu-demiurg, a unui critic exemplar, având vocația excepțională a începutului, obsesia lui, un Maiorescu care, delimitându-se de toți predecesorii, încearcă a fixa, prin sine, un început absolut al culturii românești moderne. În opinia sa, Maiorescu a avut sentimentul cel mai puternic că e chemat să înceapă opera lui fiind simbolul unui început esențial.

Această viziune mesianică asupra lui Maiorescu va fi aspru și argumentat criticată de Liviu Rusu. Acesta susține că nimic din opera lui Maiorescu nu justifică imaginea arbitrară pe care ne-a dă Manolescu, fiindcă cele mai importante idei susținute de acesta nu au nici o acoperire documentară.

Maiorescu continuă să fie atacat și în relația sa cu literatura. Acesta este acuzat că nu apreciază poezia trecutului. Liviu Rusu atacă și această afirmație tot prin intermediul citatelor din jurnalul maiorescian, unde poeții adevărați ca Alecsandri, Bolintineanu sau Gr. Alexandrescu amintiți scriitori de bază ai literaturii noastre. Atacul continuă prin declarația că Maiorescu ar fi având o formare spirituală și filozofică, din sine însuși. Din nou afirmații neverosimile, ușor contrazise de jurnalul maiorescian. Prin intermediul acestuia aflăm că acest caracter puternic s-a format în urma studierii operelor multor filozofi și ale căror idei l-au ghidat până la sfârșitul vieții sale. Teza sa de doctorat descria filozofia lui Herbart, filozof pe care l-a apreciat și ale cărui concepte l-au influențat decisiv în scrierile și în gândirea sa.

Liviu Rusu consideră că Nicolae Manolescu nu a studiat operele și viața lui Maiorescu, iar dacă a făcut-o, a fost tratat cu superficialitate (sau pur și simplu nu era interesat de cercetarea propriu-zisă), după cum el însuși afirmă: „Un critic trebuie să fie inteligent nu informat, să posede idei nu documente”¹⁸

Concluzia la care se ajunge este că lucrarea *Contradicția lui Maiorescu* (exceptând capitolul Critice, în care nu abundă afirmațiile greșite) este bazată pe o perspectivă eronată, lipsită de o bază reală, o simplă supoziție sau o expunere a unei păreri proprii, nesusținută de o cercetare amănunțită a documentelor și a vieții lui Titu Maiorescu.

În afară de Manolescu, alți doi scriitori intră în vizorul lui Liviu Rusu. Domnica Filimon cu lucrarea *Tânărul Maiorescu* și Simion Ghiță cu *Titu Maiorescu*.

În prima lucrare menționată mai sus, se vrea descrierea formației spirituale a tânărului Maiorescu. Prima greșală a autoarei este asemănarea jurnalului lui Maiorescu cu cel al lui Goethe, aceste fiind considerat model pentru criticul român. Nimic mai neadevărat, spune Liviu Rusu, deoarece jurnalul lui Goethe nu apăruse decât la 20 de ani după ce Maiorescu a

---

¹⁷ Al. Boboc, *Titu Maiorescu și filosofia germană clasică*, în vol. *Filosofie românească. Studii istorico-filosofice în perspectivă comparată*, Cluj-Napoca, Editura Grinta, 2007, p.53

¹⁸ Nicolae Manolescu, în *Luceafărul* nr.3, Aprilie 1971

început să-și scrie jurnalul său .Mai mult, Domnica Filimon continuă cu alte exemple de scriitori germani din ale căror jurnale Maiorescu s-ar fi inspirat în scrierea jurnalului său. La fel ca în primul caz, aceste însemnări au fost publicate mult mai târziu, iar Maiorescu nu a putut avea acces la ele. Autoarea continuă șirul greșelilor plasând anii tinereții lui Maiorescu în perioada cea mai productivă a culturii germane (perioada acesta fiind de fapt premergătoare perioadei maioresciene) sau așa –zisa inspirație hegeliană în scrierea lucrării de doctorat al acestuia. Liviu Rusu spune despre Domnica Filimon că nu cercetează izvoarele spirituale ale tânărului Maiorescu nu are curiozitatea să vadă ce anume l-a interesat pe tânărul nostru, se mulțumește numai cu titluri și, din păcate, cu presupuneri superficiale.

Tânărul Maiorescu dobândește titlul de doctor la o vârstă foarte fragedă, doar 19 ani, la universitatea din Giesen, dar visul acestuia era un doctorat la vestită universitate de la Sorbona.Se presupune greșit, desigur, că ar fi înaintat tezele catedrei de la Sorbona și că ar fi fost respinse . Domnica Filimon afirmă că Sorbona îi respinsese disertația întrucât trata teze adverse ideologiei oficiale franceze. La rândul lui Simion Ghiță spune că tezele stau în opoziție cu direcția filozofică a Sorbonei. Liviu Rusu contestă opiniile celor doi autori, deoarece nu s-ar găsi nici o precizare în care să se afirme că Maiorescu ar fi trimis la Sorbona cele două teze ale sale sau că s-ar fi înscris la doctorat.

În lucrarea Tânărul Maiorescu, Simion Ghiță se axează pe exegeza filosofică maioresciană. Încă de la începutul lucrării greșește spunând că Feuerbach ar fi fost cel care l-ar fi orientat pe Maiorescu spre Hegel. Nimic mai eronat, deoarece filozofia hegeliană nu era în concordanță cu gândirea maioresciană. Mai mult, continuă cu exemple de filozofi pro-hegelieni care l-ar fi influențat pe Maiorescu, dar, spune Liviu Rusu, nici urmă de Hegel. Toate argumentele invocate de Simion Ghiță în favoarea pretinsului hegelianism al lui Maiorescu se răstoarnă, antihegelianismul lui Maiorescu se afirmă din plin.

Liviu Rusu îl considera pe Maiorescu estetician, critic și îndrumător literar,recunoscându-i, totodată, meritul de a fi introdus criteriul estetic în valorificarea valorii poetice, prin care se netezește drumul spre o conștiință estetică.